

Primljeno 15. lipnja 2010., prihvaćeno za tisak 28. lipnja 2010.

Zvonimir Glavaš

**BEZ MORANJA, BEZ PRISILE, BEZ FRUSTRACIJE,
BEZ OSJEĆAJA KRIVNJE**

(prikaz: IVO ŠKARIĆ, HRVATSKI GOVORILI!,
Školska knjiga, Zagreb, 2006.)

Jer knjiga ta, što držiš je u ruci, / Samo je dio mene koji spava. / I ko je čita, u život je budi. / Probudi me, i bit ću tvoja java napisao je Dobriša Cesarić, ugrađujući u svoje stihove staru misao o nastavljanju ljudskog života kroz djelo koje ostaje kada on završi. Cesarić je svoje knjige punio stihovima i tako si osigurao besmrtnost, no mnogo je još velikih ljudi što iza sebe ostavljaju druga važna i zapamtljiva djela koja će ih, zajedno s ugodnim sjećanjima, uvelike nadživjeti. Jedan od takvih svakako je i naš poznati nedavno preminuli jeziko-

slovac dr. Ivo Škarić na kojega sjećanje ovaj broj *Hrvatistike* posebno donosi. Uz taj *in memoriam* kako bolje ožaliti njegovu smrt nego prikazom (njegove) knjige, tog medija koji pamti, čuva i *u život budi*. Posljednja knjiga Ive Škarića, *Hrvatski govorili!*, objavljena je 2006. godine i do danas je stručnoj javnosti više nego dobro poznata, zbog čega se još jedan njezin prikaz može činiti bezrazložan, čak i potpuno suvišan. Ipak, nemali broj stručnih knjiga i članaka svakodnevno kola kroz ruke studenata hrvatskog jezika i često nam svaka ne zapne za oko, ne zadrži se dulje na radnom stolu i ne ostane posve pohranjena u pamćenju. Stoga nije zgreška upozoriti više puta na zanimljivu knjigu, podsjetiti one koji su se s njom već susreli i uputiti one koji još nisu, a mogla bi im biti od koristi.

Hrvatski govorili! zbirka je ranije objavljenih jezikoslovnih radova Ive Škarića koji ovako okupljeni čine istovremeno svojevrсни antologijski izbor iz njegova životnog opusa, kao i vrlo praktičan zbroj koji mnogo tema objedinjenih tim vrsnim autorom donosi na jednom mjestu. Spomenuta raznolikost obuhvaćenih tema uvjetovala je podjelu knjige na četiri poglavlja, a osim autora sve ih povezuje i činjenica da su intrigantne, zanimljivo obrađene te mahom dotaknute u člancima relativno novijeg datuma. U prvom dijelu,

naslovljenom *O hrvatskom jeziku općenito*, Škarić se tako dodiruje općenitih jezičnih tema kao što su položaj hrvatskog jezika, odnos standarda spram anorganskih i organskih idioma, pojavnost *kroatizama* i tuđica u standardu itd., ali i načelno izlaže neke svoje osobite teze (npr. tronaglasno poimanje standardnog naglašavanja) koje su obilježile njegove osebujne jezične poglede. Sljedeće poglavlje, *Hrvatska prozodija riječi*, donosi Škarićeva fonetička istraživanja i razmišljanja među kojima se osobito ističe razmatranje naglašavanja posuđenica kao i općenito svih naglasnih pojava učestalih u upotrebi, a neusuglašenih sa službenom pravogovornom normom. Zanimljivo je u tom poglavlju njegovo upozoravanje na *robovanje* pravogovorne norme organskoj štokavštini, iako spada u nadogradnju standarda, te naglašavanje sociofonetskog pristupa u razmatranju naglašavanja. Treća skupina radova naslovljena je *O sljedniku dugoga staroga jata*, a donosi radove koji se, kako je vidljivo iz naslova, bave odrazom jata u hrvatskom standardu. Pristupajući izrazito fonetičarski toj temi, na tragu svojih istraživanja kroz ove članke među ostalim zaključuje da se odraz jata u govoru slabije razlikuje te da kod odraza dugog jata nije riječ o fonemu dvoglasniku nego morfonemu. Osebujnost Škarićevih postavki najviše dolazi do izražaja u posljednjem dijelu knjige, naslovljenom *Hrvatski fonemi i njihovi glasnici*, u kojem govori o položaju fonema *č* i *ć*, *dž* i *đ*, raspravlja o pisanju *j* u međusamoglasničkim položajima, ali donosi i svoj poznati prijedlog reforme fonološkog sustava i pravopisa, po kojoj bi se fonološki inventar hrvatskog jezika sveo na dvadeset devet fonema, a dosljedno fonološki pravopis tada ne bi bilježio aktualne opreke *č/ć*, *dž/đ*, *ije/je* i sl. Ta možda i najuočljivija postavka zatvara skup od ukupno dvadeset tri članka velike vrijednosti za svakog tko se na bilo koji način bavi jezikom, bilo sa stručnog gledišta, bilo da ga neka od tih pojava tek usputno zanima.

Kakvo god tko imao mišljenje o stavovima Ive Škarića, nezaobilazna je činjenica da su vrlo intrigantni, korektno argumentirani, precizno i zanimljivo izloženi, ponuđeni jasnim i *pitkim* rečenicama te oprimjereni zornim primjerima. Zbog toga je ova knjiga literatura koju bi šteta bilo zaobići pri svakom razmatranju gore nabrojanih tema, a o pojedinačnom mišljenju ovisi treba li biti doživljena kao revolucionarni pomak u njihovu poimanju ili zanimljiva zamisao pomalo osobenjačkog karaktera. Interpretirali ga na ovaj ili onaj način, Škariću se moraju priznati njegova dosljednost, vjernost svojim načelima i hrabrost da u duhu vlastitog poimanja određenih jezikoslovnih pitanja čak i vrlo radikalno istupa, znajući da će ga glavnina struke nerijetko glasno osporavati. Slagao se tkogod s njegovim pojedinačnim stavovima ili ne, neosporno stoji da su hvalevrijedna njegova uporna protivljenja okivanju standarda okovima prošlosti (koji proturječe ulogama koje on mora igrati), bilo kakvim jezičnim kompleksima, opterećenostima te dogmatskim poimanjima, kao i svježina, inovativnost i lucidnost kojima odiše stil njegova pisma. Čitanjem ove knjige sve se to, skupa s još mnoštvom drugih stvari, lako da uočiti, a od tog obilja, ako ništa drugo, valjalo bi bar trajno upiti Škarićevu predgovornu misao koja ujedno predstavlja i njegov iskreni *credo*: *Željnim, optativnim ob-*

likom u naslovu knjige pozivam Hrvate da govore upravo hrvatski – bez moranja, bez prisile, bez frustracije, bez osjećaja krivnje. To zapravo znači da želim da Hrvati govore svoj hrvatski, onaj i onakav kakav im je u želji... Mi hrvatski jezik imamo. Treba samo dobro i dobronamjerno pogledati u nj. U njemu gledati svoje crte, svoju narav te ga priznati, prihvatiti i zavoljeti – bez obzira na to je li on takav po pisanim normama ili ne. Recimo si jednostavno: svoji bili, hrvatski govorili!